

CYNTHIA OZICK

Šal

Stella, mrzla, mrzla, peklenska mrzlota. Kako sta hodili skupaj po cestah, Rosa z Magdo, stisnjeno med razbolele prsi, Magdo, zavito v šal. Včasih je Stella nosila Magdo. Ampak Stella je bila ljubosumna na Magdo. Tudi ona, drobna štirinajstletnica, premajhna, z drobnimi prsmi, bi bila rada zavita v šal, skrita, spala bi in hoja bi jo zibala, dete, okroglo detece v naročju. Magda je zgrabila Rosino prsno bradavico, in Rosa, hodeča zibelka, se sploh ni ustavila. Mleka ni bilo dovolj; včasih je Magda sesala zrak; takrat je zajokala. Stella je bila sestradana. Njena kolena so bila otekline na paličkah, komolci piščančje koščice.

Rosa ni čutila lakote; počutila se je lahko, ne kot nekdo, ki hodi, ampak kot nekdo v nezavesti, v transu, nekdo, ki je odrevenel v krču in ki je že frfotajoč angel, buden, ki vse vidi, vendar v zraku, ne tam, ne v dotiku s cesto. Kot bi lovila ravnotežje na konicah nohtov. Skozi razporek v šalu je pogledala Magdin obraz: veverica v gnezdu, na varnem, nihče ni mogel do nje v tej hišici iz šalovih gub. Obraz, zelo okrogel, kot obraz v žepnem ogledalcu: toda to ni bila Rosina pusta polt, temna kot kolera, to je bil čisto drugačen obraz, oči modre kot zrak, lasje gladek puh, skoraj tako rumen kot zvezda, prišita na Rosin plašč. Lahko bi kdo mislil, da je eden *njihovih* otrok.

Rosa je plavala in sanjala, kako bi oddala Magdo v kateri od vasi. Lahko bi za trenutek stopila iz vrste in potisnila Magdo v roke kaki ženski ob cesti. Ampak če bi zapustila vrsto, bi mogoče streljali. Pa tudi če bi za pol sekunde stopila iz vrste in pomolila v šal zaviti sveženj kaki tujki, bi ga ženska sprejela? Mogoče bi bila presenečena ali pa bi se ustrašila; lahko bi spustila šal in Magda bi padla ven in se udarila v glavo in umrla. Malo okroglo glavico. Kako dober otročiček, nehala je jokati in je zdaj sesala samo še zaradi okusa sušeče se bradavice. Jedrnati prijem drobcenih dlesni. Drobcena konica zobka je kukala iz spodnje dlesni, tako bleščeča, svetel škratovski nagrobnik iz belega marmorja. Brez pritožbe je Magda izpustila Rosine dojke, najprej levo,

potem desno; obe sta bili razpokani, brez kančka mleka. Mlečni vod izsušen, ugasel vulkan, slepo oko, ledenica, zato je Magda prijela vogal šala in začela sesati to. Sesala je in sesala in preplavljala niti z mokroto. Dobri okus šala, mleko platna.

To je bil čudežen šal, lahko je hranil otroka tri dni in tri noči. Magda ni umrla, ostala je živa, čeprav zelo mirna. Iz ust ji je vel poseben vonj po cimetu in mandeljnih. Oči je imela ves čas odprte, pozabila je mežikati ali zadremati, in Rosa in včasih Stella sta opazovali njihovo modrino. Na cesti sta dvigali breme za bremenom, eno težko nogo za drugo, in motrili Magdin obraz. »Arijski,« je rekla Stella z glasom, ki je postal tenak kakor žica; in Rosa je pomislila, kako Stella strmi v Magdo kot mlada kanibalka. In ko je Stella rekla »arijski«, je Rosi zvenelo, kot bi v resnici rekla »požriva jo«.

Ampak Magda je živela dovolj dolgo, da je shodila. Živela je dovolj dolgo, a hodila ni zelo dobro, deloma zato, ker je bila stara samo petnajst mesecev, in deloma zato, ker preslice njenih nožic niso mogle podpirati debelega trebuščka. Debel je bil od zraka, poln in okrogel. Rosa je dajala skoraj vso svojo hrano Magdi, Stella ji ni dajala nič; Stella je bila sestradana, tudi ona je bila otrok in je rasla, vendar ne veliko. Stella ni imela menstruacije. Rosa ni imela menstruacije. Rosa je bila sestradana, pa tudi ne; od Magde se je naučila piti okus prsta v ustih. Bile so v kraju brez usmiljenja, in tudi v Rosi ni bilo več usmiljenja, brez usmiljenja je gledala Steline kosti. Bila je prepričana, da Stella čaka, kdaj bo Magda umrla in bo lahko zagrizla v njena stegenca.

Rosa je vedela, da bo Magda zelo kmalu umrla; bila bi že mrtva, pa je bila ves čas zakopana globoko v čudežni šal in so jo imeli za drgetajočo gmoto Rosinih prsi; Rosa je tiščala šal k sebi, kot da pokriva samo sebe. Nihče ji ga ni vzel. Magda je bila čisto tiho. Nikoli ni jokala. Rosa jo je skrivala v baraki, pod šalom, vendar je vedela, da bo nekega dne nekdo povedal; ali da ji bo nekega dne nekdo, niti ne Stella, ukradel Magdo, da bi jo pojedel. Ko je Magda shodila, je Rosa vedela, da bo zelo kmalu umrla, da se bo nekaj zgodilo. Bala se je zaspati; med spanjem je pritiskala stegno na Magdino telo; bala se je, da bo zadušila Magdo s svojim stegnom. Rosina teža je postajala manjša in manjša; Rosa in Stella sta se počasi spreminjali v zrak.

Magda je bila mirna, njene oči pa so bile strašno žive, kot dva modra tигра. Opazovala je. Včasih se je zasmejala – videti je bilo kot smeh, ampak kako bi lahko bil? Magda ni nikoli videla nikogar, ki bi se smejal. Pa vendar se je Magda smejala svojemu šalu, kadar mu je veter privzdigoval vogale, grdi veter z drobci nečesa črnega, zaradi katerih so se Steline in Rosine oči solzile. Magdine oči so bile zmeraj jasne in brez solz. Gledala je kot tiger. Čuvala je svoj šal. Nihče se ga ni smel dotakniti; samo Rosa je smela. Stelli ni bilo dovoljeno. Šal je bil Magdin otročiček, njen ljubljencek, njena mala sestra. Kadar je hotela biti čisto pri miru, se je zamotala vanj in sesala enega od vogalov.

Potem ji je Stella vzela šal in zaradi tega je Magda umrla.

Pozneje je Stella rekla: »Zeblo me je.«

In po tistem jo je zmeraj zeblo, zmeraj. Mraz ji je prišel v srce: Rosa je videla, da je Stellino srce mrzlo. Magda na nožicah svinčnikih se je negotovo pognala naprej, kracala sem ter tja in iskala šal; pri vrodu v barako, kjer se je začela svetloba, sta se svinčnika spotaknila. Rosa je videla in skočila za njo. Toda Magda je bila že na dvorišču med barakami, obsijana s svetlobo. To je bil prostor za apel. Vsako jutro je morala Rosa skriti Magdo, pokrito s šalom, ob steno barake, iti ven in stati na dvorišču, skupaj s Stello in stotinami drugih, včasih cele ure, in Magda, zapuščena, je pod šalom čisto mirna sesala svoj vogal. Vsak dan je bila Magda tiho in tako ni umrla. Rosa je videla, da bo tega dne Magda umrla, hkrati pa ji je v dlani planila strašna radost, prsti so ji zagoreli, bila je osupla, vročična: Magda, obsijana s soncem, je lovila ravnotežje na svinčnikastih nožicah in vreščala. Vse odkar so se Rosine dojke izsušile, vse od tistega zadnjega joka na cesti ni Magda izustila niti zloga; Magda je bila nema. Rosa je bila prepričana, da je nekaj narobe z njenimi glasilkami, s sapnikom, z grlom; da ima Magda napako, da je brez glasu; mogoče je gluha; morda je kaj narobe z njenim umom; Magda je neumna. Celu smeh, ki se ji je izvil, kadar je pepelnato pikčasti veter iz njenega šala naredil pajaca, ni bil drugega kot polna usta zraka, da so se pokazali zobje. Celu kadar so jo uši na glavi in na telesu tako razbesnile, da je postala divja kot katera tistih velikih podgan, ki so ob svitu rogovile po baraki in iskale odpadke, se je praskala in drgnila in brcala in grizla in se valjala, ne da bi enkrat zajavkala. Zdaj pa se je iz Magdinih ust zlival dolg, židek niz krikov.

»Maaaa—«

To je bil prvi zvok, ki ga je Magda stisnila iz grla, odkar so se Rosine dojke osušile.

»Maaaa...aaa!«

Spet! Magda se je opotekala in spotikala v pogubni sončni svetlobi na dvorišču, na tistih ubogih ukrivljenih golenicah. Rosa je videla. Videla je, da Magda žaluje za izgubljenim šalom, videla je, da bo Magda umrla. V Rosine prsne bradavice je udaril val ukazov: Teci, zgrabi, prinesi! Vendar ni vedela, po kaj naj gre najprej, po Magdo ali po šal. Če skoči ven na dvorišče in pograbi Magdo, kričanje ne bo potihnilo, ker Magda še vedno ne bo imela šala; če pa steče nazaj v barako iskat šal in če ga najde in če z njim v roki mahaje steče po Magdo, potem bo dobila Magdo nazaj, Magda bo vtaknila šal v usta in spet onemela.

Rosa je stopila v temo. Šal je zlahka našla. Stella je bila zgrbljena pod njim, spala je v svojih tankih kosteh. Rosa je strgala šal z nje in zletela – lahko je letela, saj je bila samo zrak – na dvorišče. Sončna toplota je mrmrala o nekem drugem življenju, o metuljih poletih. Svetloba je bila prijazna, mehka. Onstran jeklene ograje, daleč proč, so bili zeleni travniki z lisami rumenih regratov in temnih vijolic; še naprej, še dlje, so nedolžne lilije visoko dvigale oranžne čepice. V baraki so govorile o »rožah«, o »dežju«: iztrebki, goste štrene blata in počasen, smrdljiv potoček rjave vode, ki se je cedil z zgornjih pogradov; smrad se je mešal z jedkim, mastnim lebdečim dimom, od katerega je bila tudi

Rosina koža mastna. Za trenutek je obstala na robu dvorišča. Včasih se ji je zdelo, da elektrika v ograji rahlo brni; celo Stella je rekla, da si samo domišlja, ampak Rosa je v ograji slišala resnične zvoke: raskave, žalostne glasove. Čim dlje je bila od ograje, tem jasneje so se glasovi zgrinjali nanjo. Tožeči glasovi so mrmrali tako prepričljivo, tako ognjevito, da jih je bilo nemogoče imeti za fantome. Glasovi so ji rekli, naj dvigne šal, visoko; glasovi so ji rekli, naj ga strese, naj zamahne z njim, naj ga razvije kot zastavo. Rosa ga je dvignila, stresla, zamahnila z njim, ga razvila. Daleč proč, zelo daleč, je Magda ležala na zrakom napolnjenem trebuščku in stegovala roke – paličke. Bila je visoko, visoko nad tlemi, na neki rami. Toda rama, ki je nosila Magdo, ni prihajala proti Rosi in šalu, odmikala se je, pikica Magda je bolj in bolj izginjala v zadimljeni daljavi. Nad ramo se je svetlikala čelada. Svetloba se je dotaknila čelade in jo z lesketom spremenila v čašo. Kot domino črno telo in par črnih škornjev pod čelado so se pognali proti električni ograji. Električni glasovi so začeli divje regljati. »Maamaa, maaamaaa,« so brenčali vsi skupaj. Kako daleč je bila zdaj Magda od Rose, onstran dvorišča, onstran dvanajstih barak, čisto na drugi strani! Nič večja ni bila od muhe.

Naenkrat je Magda plavala po zraku. Cela Magda je potovala skozi višave. Videti je bila kot metulj, ki se dotika srebrnih vitic. In v trenutku, ko so Magdina okrogla glava in njene svinčnikaste noge in balonasti trebuh in cikcakaste roke pljusnili ob ograjo, so jekleni glasovi ponoreli in renče silili Roso, naj steče, naj teče tja, kamor je padla Magda po svojem poletu proti električni ograji; ampak Rosa jih seveda ni ubogala. Samo stala je, ker če bi stekla, bi streljali, in če bi poskusila pobrati paličke Magdinega telesa, bi streljali, in če bi dovolila volčjemu kriku, ki se je zdaj dvigal po lestvi njenega okostja, planiti ven, bi streljali; zato je prijela Magdin šal in si z njim napolnila usta, tlačila in tlačila ga je vanje, dokler ni pogoltnila volčjega krika in okusila cimetovega in mandljevega morja Magdine slin; in Rosa je pila Magdin šal, dokler se ni posušil.

Prevedla Maja Kraigher

Maja Kraigher je samostojna prevajalka od leta 1976; vmes je bila 11 let zaposlena pri založbi DZS. Diplomirala je iz francoščine in angleščine na Filozofski fakulteti v Ljubljani in se strokovno izpopolnjevala na tečajih v Franciji in Veliki Britaniji. Med njenimi številnimi prevodi leposlovnih del so *Devica in cigan* D. H. Lawrencea, *Angelov propad* Y. Mishime, *Spomin na Afriko* K. Blixen, *Mesto radosti* D. Lapierra in *V angelovi roki* D. Fernandez. Prevedla je tudi veliko izobraževalnih del za otroke in mladino.